Huml, Václav

K archeologickému výzkumu agrárního zázemí Prahy : (Litochleby, Horní Počernice a Ovenec-Bubeneč)

Archaeologia historica. 1982, vol. 7, iss. [1], pp. 211-224

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/139400
Access Date: 27. 11. 2024
Version: 20240904

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

K archeologickému výzkumu agrárního zázemí Prahy (Litochleby, Horní Počernice a Ovenec-Bubeneč)

VÁCLAV HUML

Z předhusitského období je na území Prahy doložena hustá síť vsí, dvorů a panských sídel. V okruhu tzv. mílového práva středověké Prahy lze zjistit několik set těchto lokalit. Ponecháme-li stranou vsi, které se dostaly do areálu některého ze tří pražských měst (Staré Město, Malá Strana a Nové Město), je zde velká kategorie vsí tvořící jejich agrární zázemí. Již v předhusitském období je doložena úzká vazba předměstských vsí s pražskými městy, a to v tržní sféře či sféře vlastnické, kdy města a jejich obyvatelé vlastní na venkově 82 majetků a v pohusitském období do roku 1440 již 119 (Mezník, 1965, 25).

Postižení celé šíře dané problematiky zahrnující též otázky hospodářské činnosti, sociální struktury obyvatel pražského regionu není možno sledovat jen na základě údajů získaných heuristikou písemných pramenů, ale jedině v těsné spolupráci s ostatními vědními disciplinami. Mezi nimi má nezastupitelné místo archeologický průzkum. Opodstatněnost studia argárního zázemí pražských měst je dána nejen společenskou poptávkou, ale i potřebami společenskovědních disciplin. Ukazuje se zde prospěšnost, aby při konečném zpra-

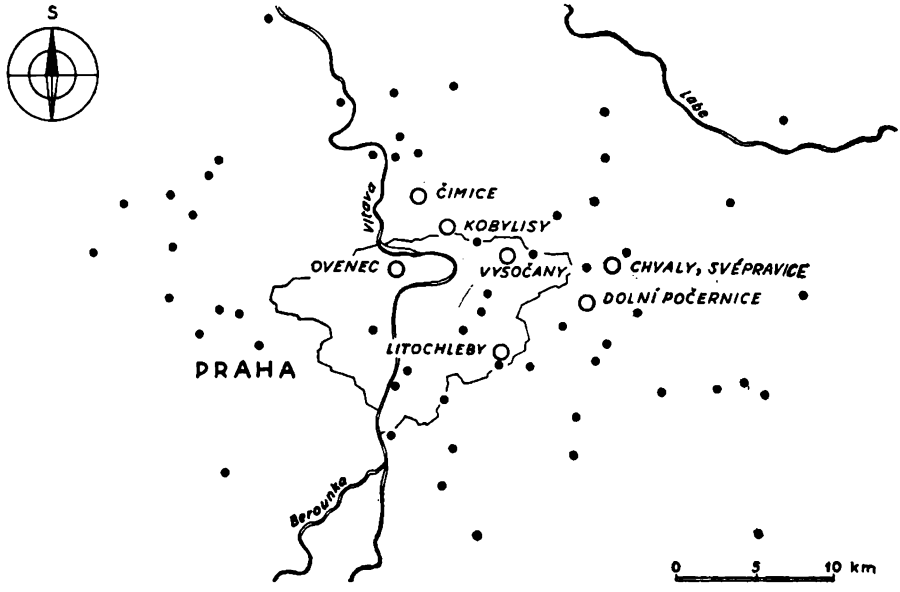

Obr. 1. Praha a její agrární zázemí v době předhusitské (podle J. Mezníka). (Kroužky se jmény označují archeologicky zkoumané vsi.) Kresba: Št. Novák.

cování byly poznatky získané záchrannými či předstihovými výzkumy v historickém jádru města porovnány s nálezy zjištěnými v příměstské oblasti. Takové srovnání poskytne základnu pro poznávání příbuznosti či odlišnosti ve hmotné kultuře zkoumaných vsí a současně bude i východiskem při studiu dalších otázek jako je např. sledování typu vsí, existence výrobních okruhů apod.

V Praze se této problematice věnuje Muzeum hlavního města Prahy, které spolu s ostatními institucemi — AÚ ČSAV a PSSPPOP provádí výzkum v městském jádru a velmi intenzívně zkoumá území na obvodu historického jádra města v místech, kde vznikají nová sídliště. Tématem příspěvku jsou výsledky archeologického výzkumu osad rozkládajících se na území východní poloviny Prahy v pásu od dnešního Jižního Města až po severní okraj Prahy: Litochleby (součást Chodova), Horní Počernice a Ovenec (Bubeneč).

K výzkumu těchto vsí je třeba připomenout, že při jejich výběru nemohl být splněn požadavek zkoumat lokality nejlépe dochované či disponující potřebnými historickými daty. Vzhledem k tomu, že u všech lokalit probíhal průzkum během stavební činnosti, byly časové i prostorové možnosti archeologického výzkumu závislé na harmonogramu stavebních prací. Nehledě na tyto negativní skutečnosti, lze již dnes první závěry z výzkumu osad na území Prahy přehlédnout.

Osada Litochleby (Praha 4, Chodov, Litochlebské nám.)

Kromě Vysočan a Kobylis, o nichž bylo již referováno (Huml, 1979, 193 an., 1980, 167 an.), byla v roce 1973 zkoumána ves Litochleby tvořící se sousedním Chodovem jednu obec. Při likvidaci staré zástavby, která musela ustoupit jedné z čtvrtí Jižního Města, provedlo zde Archeologické odd. MMP záchranný archeologický výzkum (Huml, 1973, 130; 1977, 222). Před vlastním výzkumem bylo ve východní polovině Litochlebského náměstí na ploše zahrad a dvorků u čp. 86, 89, 90a 107 provedeno geofyzikální zaměření n. p. Geoindustria (závod Černošice). Místa s největším odporem a další důležitější plochy jsme prozkoumali 24 sondami o hloubce od 75 cm až do 350 cm. Ukázalo se, že geologické podloží tvořené šedohnědým jílem a rozrušenou skálou zde vystupuje již v hloubce 50 cm. Výzkum též prokázal koncentraci starší zástavby do míst, kde stály usedlosti zaniklé na počátku tohoto století. Nejzajímavějším objevem je objekt ve dvoře čp. 107 (č. XXIII), kde se podařilo odkrýt základy domu s obytnou a hospodářskou částí — chlév, hospodářský přístavek. Obytná část se skládá z jizby, síně s vestavěnou pecí a komory, později rozdělené na dvě poloviny. Podél okapové strany domu probíhal chodníček z cihlových dlaždic se žlábkem pro odvod dešťové vody. Pro rekonstrukci mladší stavby je příznivá okolnost, že odkrytý půdorys domu ve dvoře čp. 107 je půdorysně srovnatelný s domem čp. 90. Z toho důvodu jsme v rámci archeologického výzkumu zaměřili usedlost čp. 90, a to v půdorysu i řezu. Srovnání obou půdorysů, které bude publikováno na jiném místě, ukázalo podobnost v dispozičním řešení obou staveb.

Pro genezi domu čp. 107 má velký význam skutečnost, že pod jeho základy byly nalezeny pozůstatky obytného objektu, datovaného podle superpozice s kulturní vrstvou do 14. stol. Rozsah starší zástavby nemohl být blíže určen vzhledem k záchrannému charakteru výzkumu a časovému omezení průzkumných prací.

Výzkum v zahradách na východní straně náměstí odkryl část štětované cesty (šířka 2 metry) a určil pracovní plochu, kde se řezala sláma pro dobytek s dochovaným důlkem pro osu žentouru; v zahradě čp. 89 odkryl odpadní

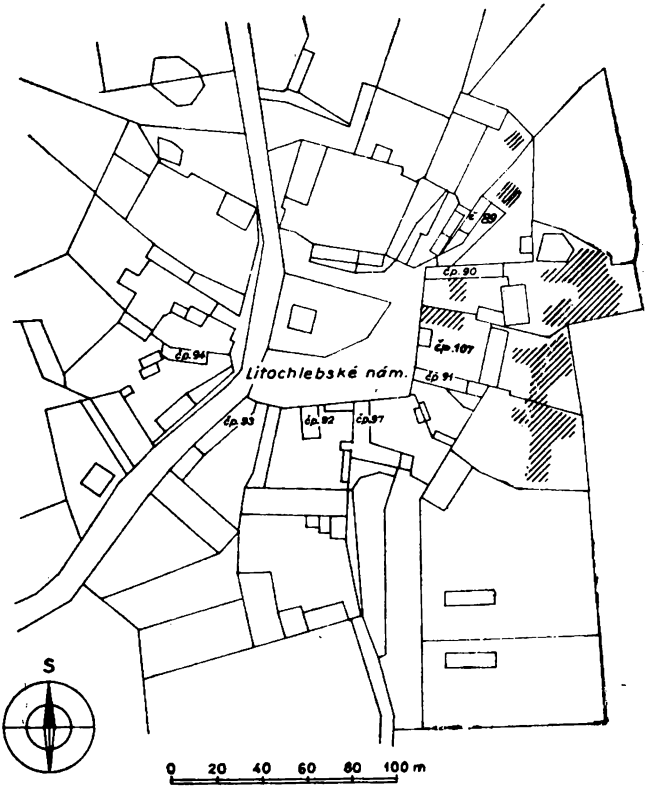

Obr. 2. Praha 4. Chodov, Litochlebské nám. (Jižní Město). Situace před demolicí v r. 1973. (Šrafovaná plocha archeologicky zkoumaná.) Kresba: Št. Novák.

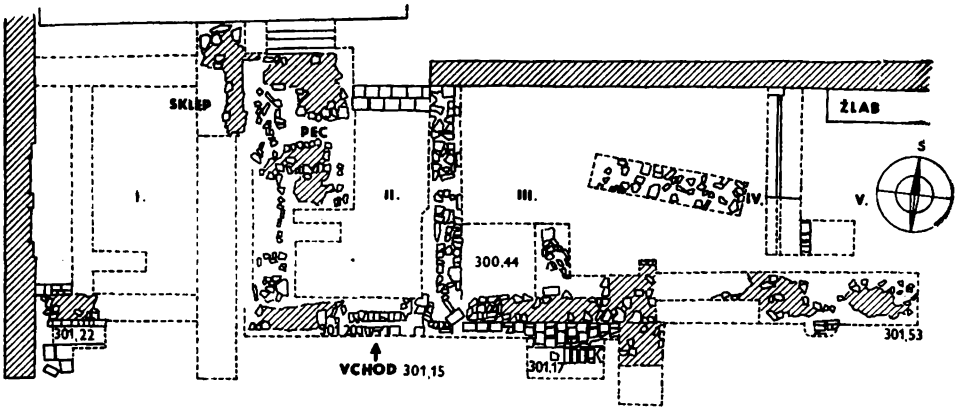

Obr. 3. Praha 4, Chodov, Litochlebské nám. (Jižní město). Situace odkrytého domu v čp. 107 (1973). Kresba: J. Řečinský (PSSPPOP).

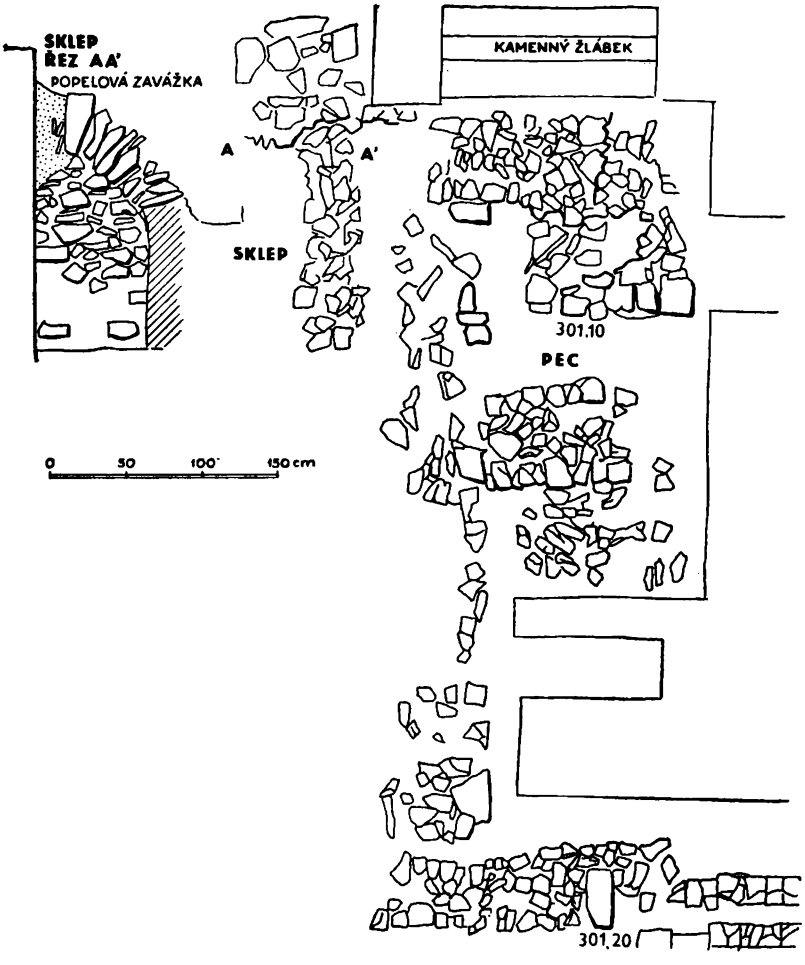

Obr. 4. Praha 4, Chodov, Litochlebské nám. (Jižní Město). Detail střední části domu s otopným zařízením a sklepem (čp. 107). Kresba: V. Huml a J. Řečinský (PSSPPOP).

jímku s nálezem keramiky 16. stol. Výzkum na dalších místech ukázal, že starší zástavba je situována blíže k původní návsi, dnešnímu Litochlebskému náměstí. Tento závěr podporuje i absence jakýchkoliv stop po osídlení v areálu dnešních zahrad, vyjma zbytek kamenné zástavby na parcele čp. 86.

V psaných pramenech je ves Litochleby nepřímo připomínána k r. 1326, kdy je uveden jako svědek zlistinění Andreas de Lutochleb (RBM III, 476). Zástavba osady je situována v rovině v poměrně značné vzdálenosti od potoka, vytékajícího ze Šeberského rybníka.

Obr. 5. Praha 4, Chodov, Litochlebské nám. (Jižní Město), čp. 107. Sonda VIII, střední část, řez AA: 1. humus, 2. navážka popela, 3. kamenná rovnanina, 4. drobné kameny, 5. žlutý jíl, 6. tmavě šedý jíl (středověk), 7. šedomodrozelený jíl s keramikou 15. stol. Sonda VIII, řez BB': 1. žlutý jíl, 2. šedomodrozelený jíl, 3. kamenité podloží s jílem. Kresba: V. Huml..

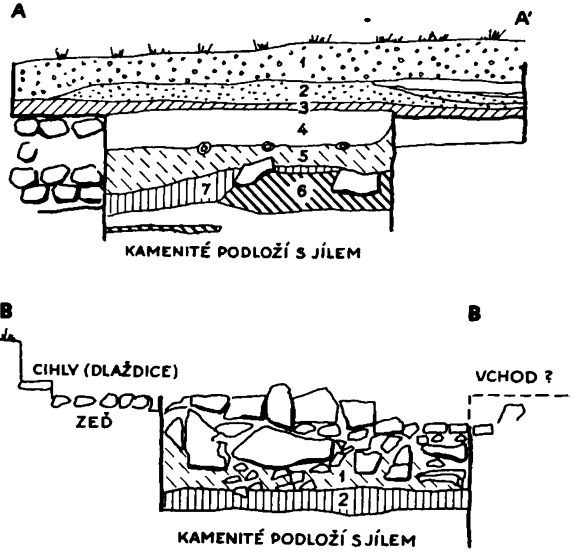

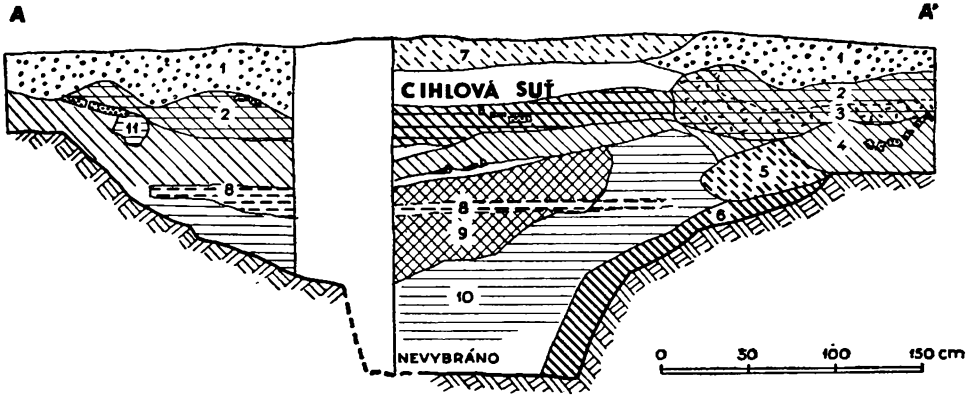

Obr. 6. Praha 4, Chodov, Litochlebské nám. (Jižní Město) čp. 89. Sonda XIV, kulturní objekt, řez AA': 1. humus, 2. hnědošedá jílová, 3. hnědošedý jíl, 4. šedožlutý jíl s drobnými peckami oranžového jílu, 5. pecka oranžového jílu, 6. tmavě šedá hlína, 7. žlutý jíl s humusem, 8. hnědá hlína s keramikou, 9. velké lomové kameny, 10. hnědý jíl s drobnými kameny, 11. hnědá hlinitá čočka s uhlíky a keramickými střepy. Kresba: V. Huml.

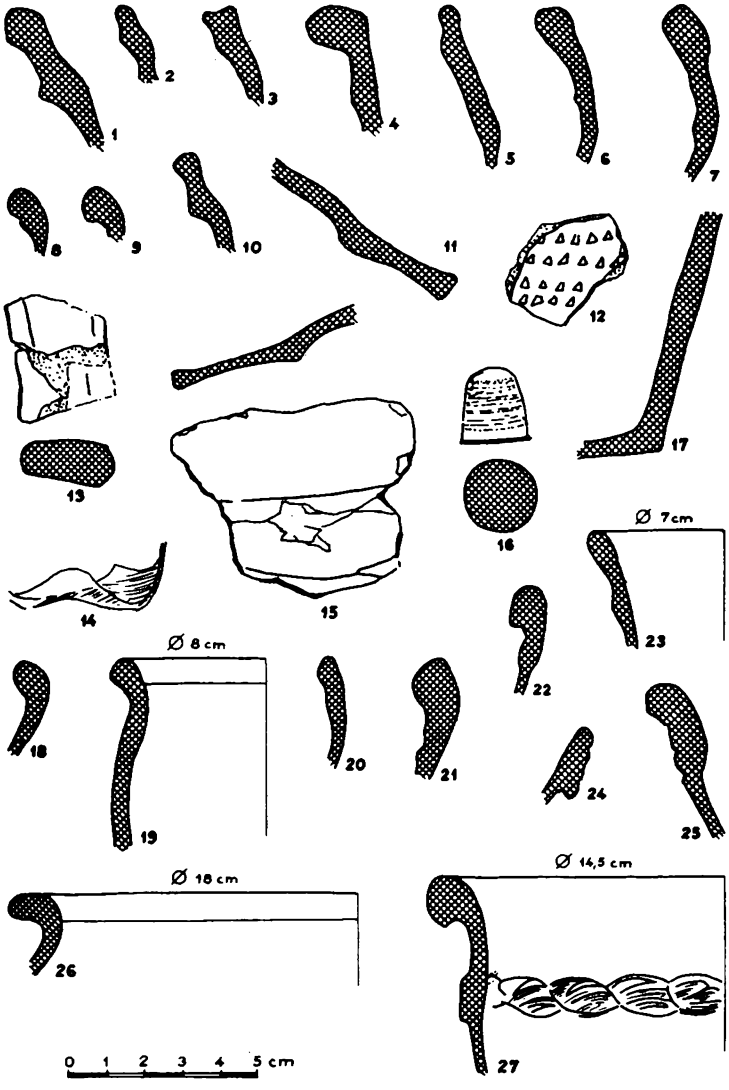

Obr. 7. Praha 4, Chodov, Litochlebské nám. (Jižní Město), čp. 107. Výběr keramiky – sonda XXIII (1–5, 12, 13, hl. 50–60 cm, 6–11 17, hl. 90–100 cm); čp. 90 – sonda VIII (14, 16, hl. 50–60 cm); čp. 89 – sonda XIV (18–27, hl. 80–90 cm). Kresba: V. Huml a Št. Novák.

Osada Ovenec (Praha 6, Bubeneč)

Jádro někdejší vsi leží na skalnaté výspě, na jejímž vrcholu stojí kostel sv. Gotharda. Směrem k jihu a severu se terén mírně svažuje, kdežto na východě ostře spadá do vltavské nivy. Druhý dvorec v čp. 6 je situován na sprašových půdách v těsné blízkosti třetí vltavské terasy (III b), která je pleistocenního původu (Záruba, 1948, 25, 34). Osu původní vsi tvořila komunikace místního významu, která se na východě napojovala na cestu k holešovickému brodu a na severozápadě navazovala na tzv. Podbabskou cestu.

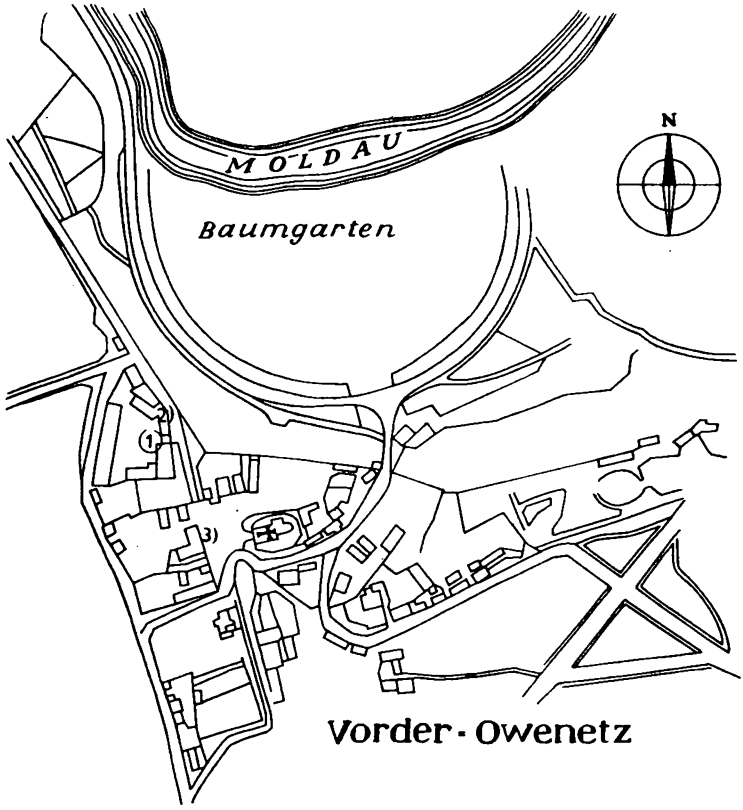

Obr. 8. Praha 6, Bubeneč (Přední Ovenec). Situace podle indikační skicy z r. 1840 (1. sklep obytného traktu čp. 2, sklep, 3. výzkum MMP v r. 1974). Předkreslil: Št. Novák.

V roce 1974 realizovalo AO Muzea hl. města Prahy záchranný výzkum na Sibiřském náměstí v Kotkově ulici čp. 6, tj. v místech severního konce původní osady Ovenec (Huml, 1974, 172). V souvislosti s výstavbou Výstavního pavilonu pro SSSR byla na parcele č. 1226, 1224 a 2086 shrnuta horní zemina zdejšího parčíku vybudovaného po demolici dřívější usedlosti čp. 6 v roce 1950. Při bagrování byly obnaženy i zbytky zdí domu z původního dvora. Při záchranném výzkumu MMP jsme zde nalezli sídlištní vrstvu 14. stol. a odkryli část přízemní místnosti a dva sklepy náležející k obytnému traktu usedlosti čp. 6. Na základě archeologických nálezů je doloženo zdejší osídlení již ve 13. stol. a předtím již v halštatském období. Objevené dva sklepy pocházejí z budovy vzniklé v novověku.

V roce 1975 se archeologický výzkum, vedený J. Richterovou, přesunul jižněji do blízkosti kostela sv. Gotharda na zahradu čp. 5 a čp. 4 (Richterová, 1975, 71), kde je situováno staveniště pro Sovětskou střední školu při vyslanectví SSSR. Při archeologickém výzkumu areálu čp. 5 byl zachycen pozůstatek sídlištní jámy patřící k většímu objektu s dochovaným ohništěm a část jedné polozemnice z mladohradištního období. Na základě přítomnosti kalichovitých okrajů je objekt datován do 12. stol. Na dalších místech se podařilo odkrýt jen sídlištní vrstvy s keramikou 13.—15. stol. a nálezy z mladšího období.

Obr. 9. Praha 6, Bubeneč, Kotkova ulice čp. 6 (demolice). Klenba sklepa a pohled na zkoumanou plochu od JZ. Foto: V. Huml.

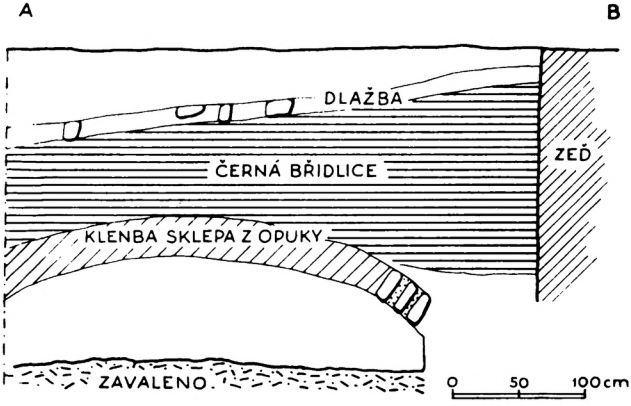

Obr. 10. Praha 6, Bubeneč, Kotkova ulice čp. 6. Klenba sklepa (1) obytného domu. Kresba: V. Huml.

Archeologické doklady z obou výzkumů dokládají existenci vsi Ovence na území Sibiřského náměstí a poblíž kostela sv. Gotharda v čp. 5, kde byly zjištěny mladohradištní objekty, kdežto v severovýchodní části Sibiřského náměstí bylo zachyceno osídlení od 13. stol. až do novověku. Na základě provedených sondáží se bohužel nepodařilo identifikovat polohu tzv. Hroznatova dvorce, který v písemných zprávách je prvně připomínán k roku 1197. V tomto roce biskup Jindřich Břetislav potvrdil premonstrátskému klášteru v Teplé vlastnictví knížecího ovčince v Předním Ovenci, který klášter získal od Hroznaty (CDB I, 326). Na konci 13. stol. je kromě Hroznatova dvora připomenut ještě kostel s poda-

cím právem (RBM III, 7). Kromě zmíněného dvora je v roce 1320 zaznamenán ještě druhý dvorec, který Jan Lucemburský postupuje nejvyššímu purkrabí (RBM III, 581, 241). Ovenec se v pramenech vyskytuje ještě k r. 1401 v době příchodu vojsk moravského markraběte Jošta a zejména v r. 1420, kdy u zdí Obory (dnešní Stromovka) došlo k vojenským střetnutím. Za pohnutých válečných událostí byly oba dvory a další usedlosti vypleněny a pobořeny (FRB V, 383).

Osada v Horních Počernicích (Praha 9)

Třetí zkoumaná lokalita leží v katastru Horních Počernic v Praze 9. Výzkumem AÚ ČSAV v r. 1968 bylo zjištěno mladohradištní osídlení na severním břehu potoka, který se na západě vlévá do Rokytky (Justová, 1972, 574). V průkopu pro vodovod na parcele č. 330 byla při záchranném výzkumu nalezena řada archeologických objektů — jámy, obytné objekty a sídlištní vrstva patřící podle keramiky do 11. stol.

Výzkum pokračoval až v roce 1975, kdy Muzeum hlavního města Prahy, vedené J. Sommerem, zkoumalo plochu západně od parcely č. 330 (Sommer, 1977, 257; 1978, b, 198). Prokázalo se, že ves na jižní straně ohraničovala rokle. Do její splachové výplně byly založeny některé objekty. Kromě keramiky mladohradištního období podařilo se nalézt střepy náležející k pražskému typu (Sommer, 1977, 259, obr. 2:21, 22). Do této doby náleží i jeden rozrušený objekt patřící k obytnému objektu — polozemnice. Její rozsah nemohl být určen, neboť místo narušilo předcházející bagrování. Další záchranné práce MMP zde proběhly v roce 1976, kdy při výkopu pro kanalizační potrubí byla nalezena lidská kostra.[1] Zjišťovacími sondami realizovanými autorem příspěvku

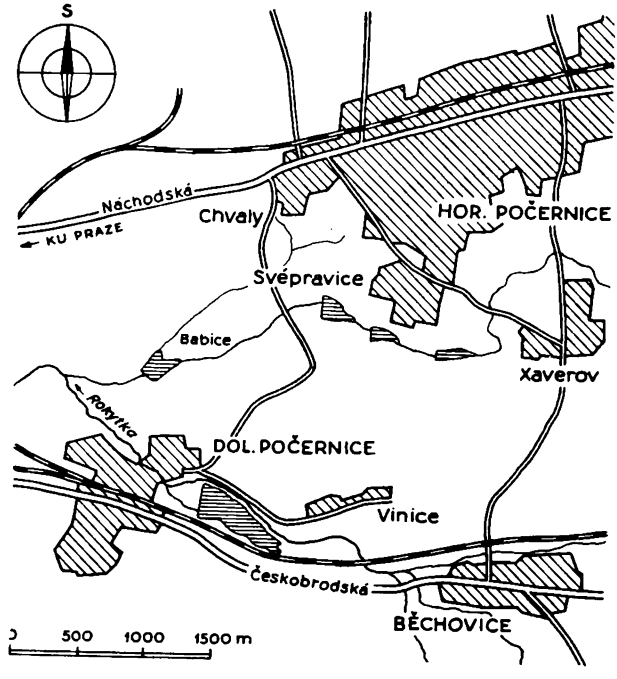

Obr. 11. Praha 9, Horní Počernice. Celková situace. Překreslil: Št. Novák.

(Huml, 1981) se podařilo nalézt a prozkoumat polozemnici (320 × 290 cm) s vchodem od jihozápadu a uvnitř opatřenou ohništěm (50 × 60 cm). Jeho existence se projevovala vypálenou mazanicí s vrstvami spáleného dřeva a větším množstvím popela. V severním rohu polozemnice byla nalezena kůlová jamka. Kromě toho byla nalezena příkopová rýha s vanovitým dnem a několik jam vyplněných tmavě hnědou hlínou s uhlíky, zvířecími kostmi a zlomky mladohradištní keramiky. Všechny zkoumané objekty byly zapuštěny do jílovitopísčitého podloží. Jejich výplň tvořila tmavě hnědošedá hlína s kusy mazanice.

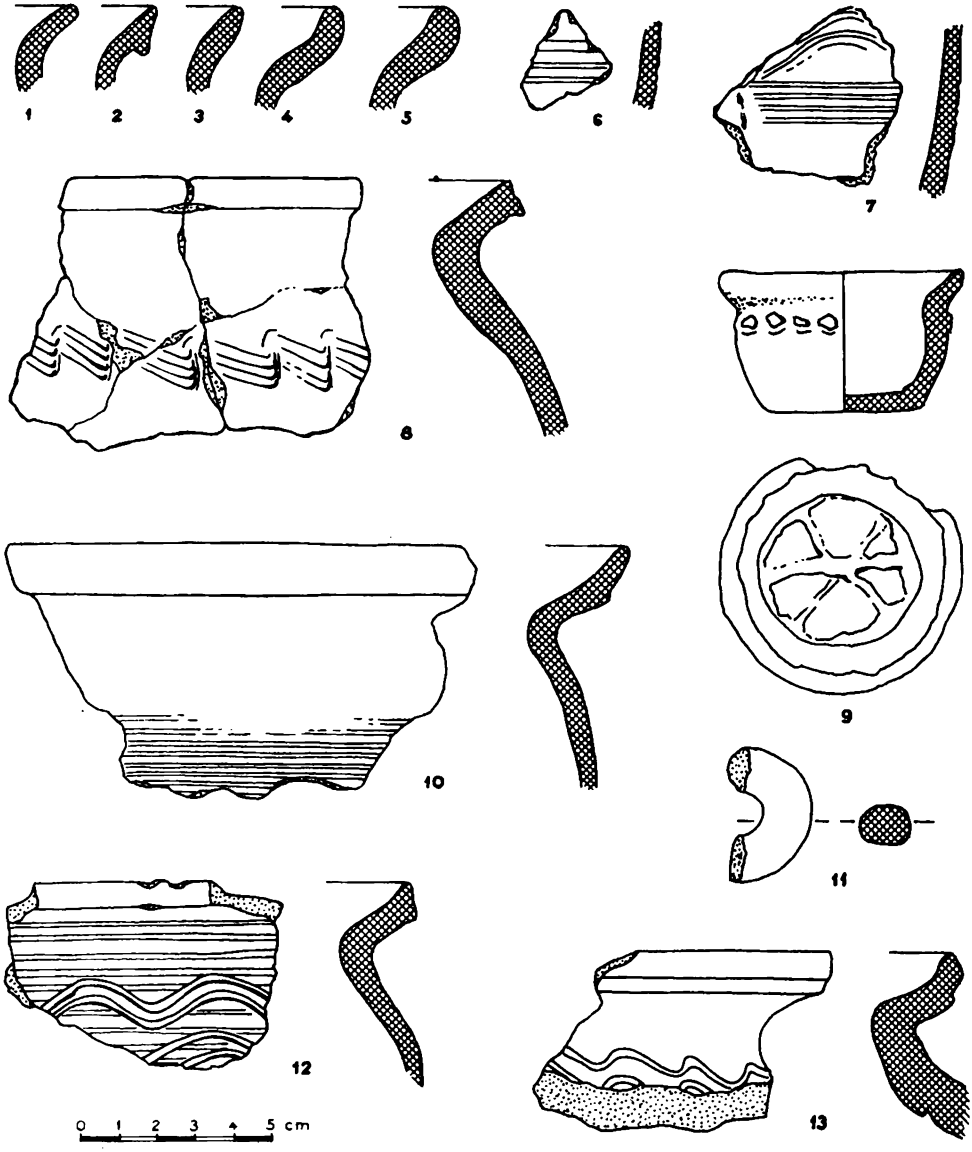

Obr. 12. Praha 9, Horní Počernice, výzkum MMP v roce 1976. Výběr keramiky z polozemnice – sonda V (1–8, 10, 12, 13, hl. 50–80 cm; 9 a 11, hl. 0–20 cm). Kresba Š. Skálová.

Podle keramické výplně lze osídlení datovat do 12. stol. (Pavlů, 1971, 82). Výskyt zlomků lahví a jednoduchých okrajových střepů s výzdobou několikanásobné vlnice, hřebenovými vpichy dovolují počátek osídlení datovat do druhé poloviny 10. století. Dalším zkoumaným místem byla plocha vlastní čisticí stanice; na jejím jihozápadním okraji se podařilo odkrýt mohutné souvrství tvořené tmavě hlinitou zeminou, tj. vlastní výplň původní rokle. Na východní hraně staveniště v trase vodovodu byly nalezeny části čtyř zahloubených pícek s keramikou 12. stol. a se sekundárně vhozenými pravěkými střepy.

Sledovaná lokalita leží v katastru Horních Počernic a je situována do prostoru mezi původní ves Chvaly, prvně připomínanou k r. 1088 (CDB I, 377) a Horní Počernice, známé z listiny k r. 1322 (RBM III, 308). Mladohradištní osídlení, zachycené výzkumem AÚ ČSAV v roce 1968 a Muzeem hlavního města Prahy v letech 1975 a 1976 je součástí jedné osady. Vzhledem k tomu, že osídlení leží poblíž Svépravického potoka, domnívám se, že náleží k původní středověké vsi Svépravicím. Její existence je známá z písemných zpráv až k roku 1407 (Profous, 1957, 244), ale na základě archeologických nálezů je třeba připustit její větší stáří.

Shrneme-li dosavadní výsledky výzkumu osad patřících k zemědělskému zázemí Prahy, je třeba konstatovat velkou mezerovost v poznání těchto osad, danou charakterem výzkumu, který je ve většině případů záchranný. Z dosud zkoumaných míst lze vyčíst dobré začlenění vsí do krajinného prostředí, patrné jak u dříve zmíněných Vysočan, tak i nově zkoumaných Horních Počernic, Ovence a dalších lokalit, např. dosud neuzavřeného výzkumu Čimic v Praze 8. Stejně tak i rozložení vsí plně využívá pedologické a hydrologické podmínky dané krajiny, včetně dobrého napojení na dálkové cesty, jak je doloženo u Litochleb, Vysočan, Kobylis a Ovence. Situování osad poblíž dálkových či význačnějších komunikací bylo zřejmě obvyklé, neboť jen tak mohl být zabezpečen kontakt vsí s Prahou a na druhé straně po cestách byl dopravován stavební materiál z okolních lesů a lomů do vsí. Tuto skutečnost potvrzuje i výzkum v Praze 8, Čimicích.

Ve všech sledovaných případech je možno prokázat starší osídlení naznačující, jak člověk v případě příznivé polohy neměnívá bezdůvodně místo svého pobytu anebo jak výhody situování některých míst způsobují jejich nové a nové osidlování. Takováto kontinuita byla zjištěna při výzkumu v Horních Počernicích, kde kromě stop pravěkého osídlení je doložena doba starohradištní a po časovém hyátu období poloviny 10.—13. století. Podobná kontinuita je také zjištěna v Ovenci, kde začíná v mladohradištním období a trvá až do současnosti. Se stejnou kontinuitou se setkáváme u vsi Kobylis a nově v Čimicích. Zdejší osídlení začíná v pozdní době římské a trvá — vyjma přerušení mezi 9.—12. stoletím — až do vrcholného středověku. Při sledování daného tématu se výjimečně objevují i místa, kde proti předpokladům založeným na písemných zprávách a půdorysném typu vsí nacházíme archeologické stopy až značně později. Příkladem jsou Litochleby—náměstí, kde osídlení začíná až ve 14. století. Není však vyloučeno, že starší předchůdce osady byl situován na jiném místě. Vzhledem k rychlému postupu stavebních akcí nemohla být tato eventualita vyloučena.

Závěrem lze říci, že možnosti archeologie v pražském regionu nebudou ani v budoucnu plně využity vzhledem k pokračující stavební činnosti vyžadující provádět záchranu a dokumentaci archeologických památek, které jsou bezprostředně ohroženy. Na druhé straně je však třeba přiznat, že společenská poptávka vyvolala záchranný archeologický výzkum a tím i zájem o studium předměstských vsí Prahy. V optimálních případech byly realizovány i před-

stihové výzkumy (např. Čimice). Nehledě na současné možnosti a omezení lze již dnes připravovat podklady pro studium předměstských vsí. Zahrnuje to kromě excerpce písemných pramenů, shromažďování geografických podkladů od indikačních skiz až po plány a mapy z mladšího období též fotografickou dokumentaci jednotlivých lokalit a realizaci povrchového průzkumu. Jedině tímto směrem lze odpovědně vybrat lokality, které z hlediska zachovalosti a dokladů písemných pramenů bude vhodné archeologicky prozkoumat. Konečné závěry archeologického výzkumu bude nutno konzultovat s etnografy, historiky venkovské architektury a vyžádá si to samozřejmě i účast odborníků z oblasti přírodních věd (historická botanika, pedologie aj.), jejichž podíl přispěje k úplnějšímu obrazu sledovaného tématu.

Poznámka

1 Podle antropologického posudku Dr. J. Chochola patřila kostra mladému muži, štíhlé postavy o výšce 180 cm. Muž zemřel ve věku asi 20 let. Na kostře byl znatelný výrazný relief svalových úponů; nebyly nalezeny známky násilných zásahů. Na tomto místě děkuji Dr. J. Chocholovi z AÚ ČSAV Praha za laskavou informaci.

Literatura

Huml, V. 1973: Praha 4, Chodov, Litochlebské náměstí. Výzkumy v Čechách, 130—131.
— 1977: Praha 4, Litochlebské nám., Kronika PSH X, 222—223.
— 1978: Čimická ulice, parcela č. 820. Výzkumy v Čechách, 1975, 74.
— 1979: K výzkumu předměstských osad Prahy 12.—15. století — Vysočan a Kobylis. Archaeologia historica 4, 193—209.
— 1980a: Mladohradištní sídliště z náměstí Lidových milicí. AR XXXII, 167—177.
— 1980b: Praha 8, Čimice. Kronika PSH XII, 252—253.
Justová, J. 1972: Mladohradištní sídliště v Horních Počernicích. AR 24, 570—575.
Mezník, J. 1965: Venkovské statky pražských měšťanů v době předhusitské a husitské. Rozpravy ČSAV, 2, 75.
Nový, R. 1971: Hospodářský region Prahy na přelomu 14. a 15. století. ČsČH 19, 397—417.
Pavlů, I. 1971: Pražská keramika 12.—13. století. Praehistorica IV. Praha.
— 1975: Praha 8, Čimice, Kronika PSH VIII, 224, PSH IX, 224.
Profous, J. 1949, 1959: Místní jména v Čechách a na Moravě, I. a II. Praha.
Richterová, J.: Výzkum na místě středověké osady Ovence v Praze 6, Bubenči. (V tisku pro AR.)
Sommer, P. 1977: Dvě středověká sídliště na východním okraji Prahy. Archaeologia historica 2, 257—260.
Sommer, P. 1978: Praha 9, Horní Počernice. Kronika PSH XI, 198—199.
Záruba, Q. 1948: Geologický podklad a základové poměry vnitřní Prahy, Praha.

Zusammenfassung

Zur archäologischen Untersuchung des landwirtschaftlichen Hinterlands von Praha (Prag)–Litochleby, Horní Počernice und Ovenec–Bubeneč

Auf Prager Boden ist ein Netz von Dörfern aus vorhussitischer Zeit belegt, die das agrarische Hinterland der Prager Städte (Altstadt, Kleinseite und Neustadt) bildeten. Abgesehen von den Marktbeziehungen entstehen zwischen den genannten Städten und den Nachbardörfern auch in schriftlichen Quellen aufscheinende Eigentumsverhältnisse. Im Aufsatz werden Ergebnisse der archäologischen Untersuchungen in den Gemeinden Litochleby, Horní Počernice und Ovenec veröffenlicht, die Hand in Hand mit den bereits publizierten Untersuchungsergebnissen aus Vysočany und Kobylisy (Huml, 1979, 193; 1980, 167 ff.) dem weiteren Studium gute Grundlagen bieten.

Litochleby. Im Jahr 1973 wurden auf dem Dorfplatz archäologische Rettungserkundungen vorgenommen, die sich an Ergebnisse der geophysikalischen Vermessung der Gärten und Höfe im Areal der Konskriptionsnummern 86, 89, 90 und 107 anschlossen. Am wichtigsten war die Entdeckung der Fundamente eines steingemauerten Hauses mit Wohnteil (Obj. XXIII) in Nr. 107: Stube mit Keller, Hausflur mit eingebautem Herd und abgeteilter Kammer. Unter dem oberirdischen Mauerwerk gelang es einen in das 14. Jahrhundert datierten älteren Bau freizulegen; in chronologischer Hinsicht stimmt er mit schriftlichen Berichten über das Dorf zum Jahr 1326 überein (RBM III, 476). Die Interpretation der freigelegten Fundamente wird vom Nachbarobjekt Nr. 90 unterstützt, nachdem die Dispositionen beider Bauten nahezu identisch sind.

Ovenec (Bubeneč). Im Jahr 1974 fand eine Rettungsforschung im Areal von Nr. 6 auf dem Platz Sibiřské náměstí (Praha 6) statt. Dem Autor ist es gelungen, zwei ebenerdige Räume mit Kellern zu erfassen, die zum Wohntrakt des Hofes gehörten. Im Jahr 1975 wurden die Arbeiten im Areal von Nr. 4 und 5 fortgesetzt (Richterová, 1975, 71). In der Nähe der St.-Gotthardkirche fand die Forscherin Überreste einer Siedlungsgrube, die zu einem größeren Objekt mit erhaltener Feuerstätte gehört, sowie den Teil eines Grubenhauses aus dem 12. Jahrhundert. In archäologischer Hinsicht ist also die Besiedlung dieses Dorfes seit dem 12. Jahrhundert nachgewiesen.

Horní Počernice, Praha 9. Nach den Untersuchungen des Archäologischen Instituts der ČSAV im Jahr 1968, die Gruben, Reste von Wohnobjekten und eine Siedlungsschicht aus dem 11. Jahrhundert zutage förderten (Justová, 1972, 547), folgten hier im Jahr 1975 Grabungen des Museums der Hauptstadt Praha (Sommer, 1977, 257; 1978b, 198), bei denen eine von Abschwemmungsschichten gefüllte Schlucht an der Südgrenze des Dorfes festgestellt wurde, wo man jungburgwallzeitliche Objekte und Reste eines Grubenhauses mit Keramik des sogenannten Prager Typs entdeckte. Im Jahr 1976 schloß sich hier eine Untersuchung des Autors an, der ein Grubenhaus (320 × 290 cm) mit Eingang von Südwesten und einer Feuerstätte im Innern freilegte. Das von Keramik des Prager Typs datierte Grubenhaus besitzt am Nordrand eine Pfahlgrube, bei seinem Eingang liegt eine Gruppe von drei Gruben, die mit dunkelgrauem Lehm und beigemischten Kohlen ausgefüllt sind. Am Nordwestrand des Grubenhauses wurde ein Graben mit kalkigem Boden freigelegt. Die geborgene Keramik ist in die jungburgwallzeitliche Periode, das ist in die Zeit von der zweiten Hälfte des 10. Jahrhunderts bis in das 12. Jahrhundert zu datieren (Pavlů, 1971, 82). An der Südwestseite der Fundstelle lagen drei vertiefte Öfen mit Keramik des 12. Jahrhunderts. Die Dorfsiedlung verlegt man an das Nordufer des Baches Svépravický potok, sie gehörte demnach weder zum Dorf Chvalka (für das Jahr 1088 in: CDB I, 377) noch zu Horní Počernice (erste Erwähnung zum Jahr 1322 in: RBM III, 308), sondern war offenbar ein Vorläufer des späteren mittelalterlichen Dorfes Svépravice (Erwähnung erst zum Jahr 1407).

Die bisherigen Untersuchungsergebnisse der mittelalterlichen Dörfer auf Prager Boden, einschließlich von Vysočany und Kobylisy, neuerdings auch Čimice (Praha 8). Beweisen: 1. die entsprechende Eingliederung der Dörfer Vysočany, Horní Počernice und Ovenec-Bubeneč in die Landschaft; 2. die enge Abhängigkeit ihrer Lage von pedologischen und hydrologischen Bedingungen; 3. die guten Verbindungen über

Nah- und Fernkommunikationen, welche die Zufuhr von Baumaterial aus den Steinbrüchen der Umgebung (Čimice u. a.) ermöglichten; 4. die Kontinuität der Besiedlung dieser Dörfer seit der älteren Burgwallzeit und nach einem bis zur Mitte des 10. Jahrhunderts dauernden Hiatus in das 13. Jahrhundert (Horní Počernice). In Čimice besteht eine Siedlungskontinuität vom 6.—8. Jahrhundert, und vom 12. Jahrhundert bis in das gipfelnde Mittelalter. Abschließend konstatiert der Autor die Notwendigkeit einer komplexen Lösung der gegebenen Thematik unter Auswertung aller Schriftquellen, der Geländeerkundung und geodätischen Vermessung erhalten gebliebener und abgekommener Relikte.

Verzeichnis der Abbildungen:

Abb. 1. Praha und das landwirtschaftliche Hinterland dieser Stadt in vorhussitischer Zeit (nach J. Mezník). Die Kreise mit Namen bezeichnen archäologisch untersuchte Dörfer. Zeichnung Št. Novák.

Abb. 2. Praha 4, Chodov, Litochlebské náměstí (Südstadt). Situation vor der Abtragung im Jahr 1973. Die schraffierte Fläche wurde archäologisch untersucht. Zeichnung Št. Novák.

Abb. 3. Praha 4, Chodov, Litochlebské náměstí (Südstadt). Situation des freigelegten Hauses Nr. 107 (1973). Zeichnung J. Řečinský (PSSPPOP).

Abb. 4. Praha 4, Chodov, Litochlebské náměstí (Südstadt). Detail der Hausmitte mit Heizvorrichtung und Keller (Nr. 107). Zeichnung V. Huml und J. Řečinský (PSSPPOP).

Abb. 5. Praha 4, Chodov, Litochlebské náměstí (Südstadt), Nr. 107. Sonde VIII, mittlerer Teil, Schnitt AA′ und BB′. Zeichnung V. Huml.

Abb. 6. Praha 4, Chodov, Litochlebské náměstí (Südstadt), Nr. 89. Sonde XIV, Schnitt AA′. Zeichnung V. Huml.

Abb. 7. Praha 4, Chodov, Litochlebské náměstí (Südstadt), Nr. 107. Keramische Funde (Auswahl) — Sonde XXIII (1, 5, 12, 13, T. 50—60 cm, 6—11, 17, T. 90—100 cm); Nr. 90 — Sonde VIII (14, 16, T. 50—60 cm); Nr. 89 — Sonde XIV (18, 27, T. 80 bis 90 cm). Zeichnung V. Huml und Št. Novák.

Abb. 8. Praha 6, Bubeneč. Lage nach der Indikationsskizze aus dem Jahr 1840 (SÚA IS 246 Rak.). Zeichnung Št. Novák.

Abb. 9. Praha 6, Bubeneč, Kotkova ulice Nr. 6 (Demolition). Kellerwölbung und Blick auf die Untersuchungsfläche von Südwesten. Foto V. Huml.

Abb. 10. Praha 6, Bubeneč, Kotkova ulice Nr. 6. Freigelegte Kellerwölbung (1) eines Wohnhauses. Zeichnung V. Huml.

Abb. 11. Praha 9, Horní Počernice. Gesamtlage. Zeichnung Št. Novák.

Abb. 12. Praha 9, Horní Počernice, Forschung MMP 1976. Auswahl der Keramik aus dem Grubenhaus — Sonde V (1—8, 10, 12, 13, T. 50—80 cm; 9 und 11, T. 0—20 cm). Zeichnung Š. Skálová.